

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ મધ્યે ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં

વિશેષ દીવાની અરજી નં. ૨૯૬૧/૨૦૧૬

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર અર્થે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી સી.એલ. સોની

સહી/-

=====

૧	શું લોકલ અખબારના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવા માટે મંજૂરી આપી શકાય?	ના
૨	રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવો કે નહીં?	હા
૩	શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સામેલ છે?	ના

=====

અઝામુખી ડાંગર ઉત્પાદકોની સહકારી મંડળી લિમિટેડ અને ૧

..... અરજદાર (રો)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ૫ સામાવાળાઓ

=====

ઉપસ્થિતી:

અરજદાર નં.૧-૨ તરફે વકીલ શ્રી બી.એસ. પટેલ

સામાવાળા(ઓ) નં.૧-૨ તરફે અધિક એડવોકેટ જનરલ શ્રી પ્રકાશ કે.

જાની સાથે મદદનીશ સરકારી વકીલ શ્રી જે.કે. શાહ

સામાવાળા(ઓ) નં.૬ તરફે વકીલ શ્રી દિપેન દેસાઈ

સામાવાળા (ઓ) નં.૩-૫ ને પ્રત્યક્ષ બજવણી દ્વારા નોટિસ બજેલ છે.

=====

ન્યાયપીઠ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સી.એલ. સોની

તારીખ: ૧૨/૦૪/૨૦૧૬

મૌખિક ચુકાદો

૧. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોની સંમતિ સાથે નોટિસના તબક્કે અરજીને અંતિમ નિકાલ માટે લેવામાં આવે છે.

૨. ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી હાલની અરજીમાં કરવામાં આવેલ પડકાર, સાણંદ ખાતેની કૃષિ પેદાશ બજાર સમિતિની ચૂંટણી માટે સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીઓના મતવિસ્તારની મતદારોની કામચલાઉ સૂચિમાંથી અરજદાર નંબર ૧ મંડળીની વ્યવસ્થાપન સમિતિના સભ્યોના નામ દૂર કરવા માટે અધિકૃત અધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલા ૧૬.૨.૨૦૧૬ ના આદેશની વિરુદ્ધ છે.
૩. મુખ્ય વાંધાઓ અરજદાર નં.૧ની વ્યવસ્થાપન સમિતિના સભ્યોના નામ સામેલ કરવા સામે ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા. મંડળીનો ઉદ્દેશ કૃષિ પેદાશોની ખરીદી અને વેચાણ કરવાનો નથી, પરંતુ સરકાર પાસેથી લેવાની જમીન પર તેમના માધ્યમથી સામૂહિક ખેતી કરીને તેના સભ્યોને આજીવિકા પૂરી પાડવાનો છે. અરજદાર નંબર ૧ મંડળીએ રજૂઆત કરી હતી કે તેને સનદની કૃષિ પેદાશ બજાર સમિતિ પાસેથી લાઇસન્સ મળ્યું છે કે તેનો ઉદ્દેશ કૃષિ પેદાશોની ખરીદી અને વેચાણ કરવાનો પણ છે અને તેને ૨૧.૭.૨૦૧૫ પર પેટા-કાયદો નંબર ૩ (૨) મંજૂર કરવામાં આવ્યો છે.
૪. જો કે અધિકૃત અધિકારીએ વાદગ્રસ્ત આદેશમાં અવલોકન કર્યું છે કે ૧.૪.૨૦૧૩ થી ૩૧.૩.૨૦૧૫ સુધીના સમયગાળા માટેના ઓડિટ અહેવાલ મુજબ, અરજદાર નંબર ૧ મંડળીનો મુખ્ય ઉદ્દેશ સામૂહિક ખેતી

કરવાનો છે અને તે તેના ઉદ્દેશોને અનુરૂપ વ્યવસાયમાં રોકાયેલ નથી.આવા નિષ્કર્ષ પર, વાદગ્રસ્ત આદેશ પસાર કરવામાં આવે છે.

૫. અરજદારો વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી બી. એસ. પટેલએ રજૂઆત કરી હતી કે અધિકૃત અધિકારીએ અરજદાર નં.૧ મંડળી અને માત્ર ઓડિટ રિપોર્ટ પર આધાર રાખ્યો હતો જેમાં તથ્યાત્મક ભૂલ હતી.શ્રી પટેલે રજૂઆત કરી હતી કે માત્ર મૂળ પેટા-કાયદામાં જ નહીં પરંતુ વધુમાં સુધારેલા પેટા-કાયદામાં નં.૩(૨), ઉલ્લેખિત ઉદ્દેશો અરજદાર નં.૧ મંડળી, અને ડાંગરનું વાસ્તવિક વેચાણ દર્શાવવા માટે, અરજદારોએ સંબંધિત સામગ્રી પણ રજૂ કરી હતી.

૬. વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ શ્રી પ્રકાશ કે. જાનીએ જોકે રજૂઆત કરી હતી કે કોઈપણ મતવિસ્તારમાંથી મત આપવા માટે પાત્ર બનવા માટે, વ્યક્તિ અથવા મંડળીએ કલમ-૧૧માં આપવામાં આવેલી લાયકાતને સંતોષવી પડશે.શ્રી જાનીએ રજૂઆત કરી હતી કે અરજદાર નં.૧ મંડળી એ ઉત્પાદકોનો મંડળી છે અને માર્કેટિંગ મંડળી નથી, તેને સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીઓના મતદાર યાદીમાં સામેલ કરી શકાતો નથી.

૭. ત્યારબાદ શ્રી બી. એસ. પટેલે રજૂઆત કરી હતી કે સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીની વ્યાખ્યા અનુસાર, અરજદાર નં.૧ સહકારી મંડળી અધિનિયમ,

૧૯૬૧ ("મંડળી અધિનિયમ") હેઠળ નોંધાયેલી અને કૃષિ પેદાશોના વેચાણના વ્યવસાયમાં સંકળાયેલી અને બજાર સમિતિ પાસેથી સામાન્ય લાઇસન્સ ધરાવતી મંડળી મતદારોની સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીઓની યાદીમાં સામેલ કરવાની જરૂરિયાતોને સંતોષે છે.શ્રી પટેલે રજૂઆત કરી હતી કે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં.૩૦૦૭૩/૨૦૦૭ અને આનુષંગિક બાબતોમાં જગદીશભાઈ રણછોડભાઈ પટેલ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય તારીખ ૨૩.૧૦.૨૦૦૮ ના કેસમાં આ અદાલતની ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણય અનુસાર, અરજદાર નં.૧ મંડળી એક સહકારી માર્કેટિંગ મંડળી છે અને તેથી તેને ખોટી રીતે મતદાર યાદીમાંથી દૂર કરવામાં આવે છે.

૮. બીજી તરફ લર્નડ એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ શ્રી જાની એ રજૂઆત કરી હતી કે અરજદાર નં.૧ મંડળી માર્કેટિંગ મંડળી તરીકે નોંધાયેલી નથી પરંતુ તેણે પોતાની જાતને પ્રોડ્યુસર્સ મંડળી તરીકે નોંધાવી કરાવી છે અને તેથી, તેને સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીઓના મતવિસ્તારની મતદાર સૂચિમાંથી યોગ્ય રીતે દૂર કરવામાં આવી છે.શ્રી જાનીએ રજૂઆત કરી હતી કે જ્યારે તે પ્રોડ્યુસર્સ મંડળી છે, ત્યારે અધિકૃત અધિકારીએ યોગ્ય નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે કે તે તેના ઉદ્દેશોને અનુરૂપ વ્યવસાયમાં રોકાયેલ નથી.શ્રી જાનીએ રજૂઆત કરી હતી કે ડાંગરની કૃષિ પેદાશોનું વેચાણ કરવાના ઉદ્દેશોમાંથી એક ધરાવતી ઉત્પાદકોની મંડળી માર્કેટિંગ મંડળી નહીં બને કારણ કે તેનો મુખ્ય

ઉદ્દેશ તેના સભ્યોને મદદ કરીને કૃષિ પેદાશોનું વધુ ઉત્પાદન કરવાનો છે.શ્રી જાનીએ રજૂઆત કરી હતી કે ચૂંટણી પ્રક્રિયા શરૂ થઈ ગઈ હોવાથી, આ અદાલત ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓના ઉપયોગમાં વાદગ્રસ્ત આદેશમાં દખલ ન કરી શકે કારણ કે ચૂંટણી અરજીનો ઉપાય અરજદારોને ઉપલબ્ધ છે.

૯. વાંધાજનક વતી હાજર રહેલા શ્રી દીપેન દેસાઈએ રજૂઆત કરી હતી કે જગદીશભાઈ (સુપ્રા) ના કેસમાં સહકારી મંડળીની સ્થિતિ અંગે ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા કરવામાં આવેલ નિરીક્ષણ તેમાં ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્નો નિર્ણય લેવાના તર્કનો ભાગ નથી, પરંતુ તે એક આજ્ઞાકારી આદેશ છે, જ્યારે આ અદાલતના માનનીય ડિવિઝન બેન્ચના પછીના નિર્ણયમાં રમેશભાઈ ગણેશભાઈ ચૌધરી વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્યના વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૩૬૮૯/૨૦૦૯ અને આનુષંગિક બાબતોમાં આપવામાં આવેલા ૬.૧૦.૨૦૧૦ ના કેસમાં સ્પષ્ટ રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે સહકારી મંડળીની વ્યાખ્યામાં "જેમ કે" શબ્દોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. ગુજરાત કૃષિ પેદાશ બજાર અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ("૧૯૬૩નો અધિનિયમ") ની કલમ-૨ (વી) માં સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીનું વિશેષ મહત્વ છે અને માર્કેટિંગ મંડળી તરીકે તેની નોંધણી પર તેના જન્મ નામ દ્વારા માર્કેટિંગ મંડળીને અલગ પાડવામાં આવે છે.શ્રી

દેસાઈ ૧૯૭૯ (૨) જી. એલ. આર. પાનું ૩૮માં નોંધાયેલા હુસૈનભાઈ ઈબ્રાહિમભાઈ માલેક વિરુદ્ધ <આઈ. ડી. ૧> અને અન્યોના કેસના ચુકાદા પર પણ આધાર રાખશે કારણ કે અરજદાર નં.૧ મંડળી ઉત્પાદકોની મંડળી તરીકે નોંધાયેલી છે, તે માર્કેટિંગ મંડળી હોવાનો દાવો કરી શકતી નથી.

૧૦. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અદાલતને જાણવા મળ્યું છે કે અધિકૃત અધિકારી અરજદારના ખાતાઓ માટેના ઓડિટ અહેવાલને ધ્યાનમાં લઈને નં.૧ મંડળીએ અવલોકન કર્યું છે કે અરજદાર નં.૧ મંડળીની રચના સામૂહિક ખેતી કરવા માટે કરવામાં આવી છે અને તે તેના પેટા કાયદાને અનુરૂપ વ્યવસાય કરતી નથી.જો કે, તે વિવાદમાં નથી કે અરજદાર નં.૧ મંડળી એ સામૂહિક ખેતી મંડળી નથી પરંતુ ડાંગર ઉત્પાદકોનો સહકારી મંડળી છે.જો કે, સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીઓ મતવિસ્તારની મતદાર યાદીમાં સમાવેશ કરવાના હેતુસર, પ્રશ્ન ઊભો થાય છે કે શું ઉત્પાદકોની સહકારી સમિતિને ૧૯૬૩ના કાયદાની કલમ ૨ (વી) માં વ્યાખ્યાયિત કરાયેલ સહકારી માર્કેટિંગ સંસ્થા કહી શકાય.

૧૧. ઉઠાવવામાં આવેલા વિવાદની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને અને અદાલતે તારણ કાઢ્યું છે કે અધિકૃત અધિકારીએ અસ્તિત્વમાં ન હોય તેવા આધાર પર વાદગ્રસ્ત આદેશ પસાર કર્યો છે, કોર્ટે ગુણદોષના આધારે નિર્ણય લેવા

માટે આ બાબત હાથ ધરી છે, જોકે વિદ્વાન એડશનલ વિદ્વાન એજ શ્રી પી. કે. જાની દ્વારા ગુજરાત કૃષિ પેદાશ બજાર નિયમો, ૧૯૬૫ ("નિયમો") ના નિયમ ૨૮ હેઠળ ચૂંટણી અરજી દાખલ કરવાના વૈકલ્પિક ઉપાયોની ઉપલબ્ધતાના આધારે અરજીની ચાલવાપાત્રતા સામે વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો છે.

૧૨. ૧૯૬૩ના અધિનિયમની કલમ ૧૧(૧)(૧)(૨)(૩) અનુસાર, બજાર સમિતિમાં ત્રણ જુદી જુદી શ્રેણીઓમાંથી ચૂંટાયેલા સભ્યોનો સમાવેશ થાય છે. એક કૃષિ ધિરાણ આપતી પ્રાથમિક કૃષિ ધિરાણ સહકારી મંડળીઓમાંથી ચૂંટાયેલા બજાર વિસ્તાર માટે ચૂંટણી પંચની મતદાર યાદીમાં નોંધાયેલા ખેડૂતોમાંથી છે. બીજું, સામાન્ય લાઈસન્સ ધરાવતા અને અગાઉના નાણાકીય વર્ષમાં લાઈસન્સની શરતો અને નિયમો સાથે મતવિસ્તારમાં વેપાર કરતા વેપારીઓ તરફથી અને ત્રીજું સામાન્ય લાઈસન્સ ધરાવતી સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીઓના સભ્યો તરફથી છે. આ ત્રણ જુદી જુદી શ્રેણીઓને સામાન્ય રીતે ખેડૂતોનો મતવિસ્તાર, વેપારીઓનો મતવિસ્તાર અને સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીઓનો મતવિસ્તાર તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. બજાર સમિતિના સભ્યોની ચૂંટણી માટે, ત્રણ અલગ-અલગ મતવિસ્તાર માટે નિયમોના નિયમ ૫ મુજબ મતદારોની ત્રણ અલગ-અલગ યાદીઓ તૈયાર કરવામાં આવે છે. ૧૯૬૩ના અધિનિયમની કલમ-૨

(૨૩) હેઠળ 'વેપારી' ની વ્યાખ્યા અનુસાર, વેપારી એટલે કોઈ પણ વ્યક્તિ, જે કૃષિ પેદાશોની ખરીદી અથવા વેચાણ અથવા વેચાણ માટે કૃષિ પેદાશોની પ્રક્રિયાનો વ્યવસાય કરે છે અને તેમાં સહકારી મંડળી, સંયુક્ત ખેતી અથવા વ્યક્તિઓનું સંગઠન, પછી ભલે તે નિગમિત હોય કે ન હોય, જે આવા વ્યવસાય કરે છે.

૧૩. આમ, સહકારી મંડળી બજાર વિસ્તારમાં લાયસન્સ હેઠળ કૃષિ પેદાશોની ખરીદી અથવા વેચાણનો વ્યવસાય પણ કરે છે. ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ-૨(વી) સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીને આ અધિનિયમ હેઠળ નોંધાયેલી અથવા નોંધાયેલી હોવાનું માનવામાં આવતી મંડળી તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે અને કૃષિ પેદાશોની ખરીદી અથવા વેચાણ અથવા કૃષિ પેદાશોની પ્રક્રિયાના વ્યવસાયમાં રોકાયેલી છે અને લાઇસન્સ ધરાવે છે.

૧૪. શ્રી પટેલે રજૂઆત કરી હતી કે, અધિનિયમ, ૧૯૬૩ની કલમ ૨ (વી) હેઠળ વ્યાખ્યાના અર્થમાં સહકારી માર્કેટિંગ મંડળી બનવા માટે મંડળી અધિનિયમ હેઠળ સૌપ્રથમ નોંધાયેલી હોવી જોઈએ અથવા નોંધાયેલી હોવાનું માનવામાં આવે છે અને આવા હેતુ સિવાય, વ્યાખ્યામાં વપરાયેલા "જેમ કે" શબ્દોને જોડવા માટે અન્ય કોઈ મહત્વ નથી.

૧૫. હુસૈનભાઈ ઈબ્રાહિમભાઈ માલેક (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં, જેના પર શ્રી દેસાઈએ આધાર રાખ્યો હતો, વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે પેરા ૯ માં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો અને અવલોકન કર્યું હતું:

“૯. શ્રી ઝવેરીની બીજી દલીલ એ હતી કે તેમની અરજીના ફક્ત ૭માં અરજદાર દ્વારા ગણાયેલી વિવિધ મંડળીઓ સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીઓ હતી, કારણ કે તેઓ કાયદાની કલમ ૨ના સી. એલ. (વી) માં વ્યાખ્યાયિત સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરવામાં સફળ રહ્યા હતા. તૈયાર સંદર્ભ માટે હું તે કલમ નીચે પુનઃઉત્પાદિત કરું છું:

“(૫) “સહકારી માર્કેટિંગ મંડળી” એટલે ગુજરાત સહકારી મંડળી અધિનિયમ, ૧૯૬૧ હેઠળ નોંધાયેલી અથવા નોંધાયેલી હોવાનું માનવામાં આવતી મંડળી અને જે કૃષિ પેદાશોની ખરીદી અથવા વેચાણ અથવા કૃષિ પેદાશોની પ્રક્રિયાના વ્યવસાયમાં સંકળાયેલી હોય અને લાઈસન્સ ધરાવતી હોય. (મારા દ્વારા ભાર આપવામાં આવે છે) ”.

સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીની ઉપરોક્ત વ્યાખ્યા મારા દ્વારા ઉપર સૂચવ્યા મુજબ ભાર સાથે સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીની ત્રણ આવશ્યકતાઓ માટે કહે છે.પ્રથમ જરૂરિયાત એ છે કે તે ગુજરાત સહકારી મંડળી અધિનિયમ, ૧૯૬૧ હેઠળ નોંધાયેલી અથવા નોંધાયેલી હોવાનું માનવામાં આવતી મંડળી હોવી જોઈએ.તેની નોંધણી "જેથી સહકારી માર્કેટિંગ મંડળી" તરીકે હોવી જોઈએ.શ્રી ઝવેરીએ રજૂઆત કરી હતી કે "આ બે શબ્દોનો અર્થ એ છે કે મંડળી ગુજરાત સહકારી મંડળી અધિનિયમ હેઠળ નોંધાયેલી હોવી જોઈએ અથવા ગુજરાત સહકારી મંડળી અધિનિયમ હેઠળ સહકારી મંડળી તરીકે નોંધાયેલી હોવી જોઈએ. શ્રી ઝવેરીની રજૂઆત યોગ્ય નથી.તે જે અર્થ મેળવવા માંગે છે તે "જેમ" શબ્દો વિના પણ મેળવી શકાય છે.જો વિધાનસભા ઈચ્છતી હોત કે મંડળી સહકારી મંડળી અધિનિયમ, ૧૯૬૧ હેઠળ નોંધાયેલી મંડળી હોવી જોઈએ અથવા ગુજરાત સહકારી મંડળી અધિનિયમ, ૧૯૬૧ હેઠળ નોંધાયેલી હોવાનું માનવામાં આવે, તો "જેમ કે" શબ્દોનો ઉપયોગ જરૂરી નથી.તેથી, એવું માનવું અનિવાર્ય છે કે વિધાનસભાએ

આ શબ્દોનો ઉપયોગ "બિનજરૂરી રીતે અથવા તાનાશાહી
દ્વારા નહીં પરંતુ ચોક્કસ હેતુ સાથે" કર્યો છે."આવા" શબ્દ
એક નિદર્શનશીલ સર્વનામ છે જ્યારે આપણે સર્વનામને
સંજ્ઞા દ્વારા બદલીએ છીએ, ત્યારે આપણે સહકારી
માર્કેટિંગ મંડળી તરીકે અર્થ કરવા માટે "જેમ" શબ્દો
વાંચવા પડશે."

૧૬. જગદીશભાઈ રણછોડભાઈ (સુપ્રા) ના કેસમાં ૨૩ ઓક્ટોબર, ૨૦૦૮ના
રોજ આપેલા ચુકાદામાં માનનીય વિભાગીય ખંડપીઠે એકલ ન્યાયાધીશના
નિર્ણય પર વિચાર કર્યો હતો.ઉપરોક્ત કેસમાં, વિચારવામાં આવેલો પ્રશ્ન
એ હતો કે શું મંડળીઓ (જેમાં અપીલકર્તા-મંડળીઓ તરીકે ઓળખવામાં
આવે છે) એ વેપારીનું લાઇસન્સ મેળવીને બજાર સમિતિના "ખેડૂત"
સભ્યોને ચૂંટવાનો તેમનો અધિકાર જન્મ કર્યો હતો.કોર્ટે હુસૈનભાઈ
(ઉપરોક્ત) ના કેસમાં નિર્ણય પર વિચારણા કરતી વખતે અવલોકન કર્યું
છે કે જ્યાં સુધી અપીલકર્તા મંડળીઓ વાસ્તવિક અને વાસ્તવિક છે; બજાર
વિસ્તારમાં કૃષિ ધિરાણનું વિતરણ કરી રહી છે; અને ૧૯૬૩ના કાયદાની
કલમ ૨ [વી] ના અર્થમાં સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીઓ નથી, ત્યાં સુધી
સભ્યોને બજાર સમિતિના સભ્યો તરીકે ખેડૂતને ચૂંટવાનો અધિકાર ચાલુ
રહે છે.કોર્ટે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે મંડળી અધિનિયમ હેઠળ મંડળીની

નોંધણી કાયદાના હેતુ માટે છે અને તે અધિનિયમ હેઠળ કરવામાં આવેલું વર્ગીકરણ ૧૯૬૩ના અધિનિયમ હેઠળ મંડળીની સ્થિતિને નિયંત્રિત કરી શકતું નથી.ત્યારબાદ એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જો અપીલકર્તા મંડળીઓ કૃષિ ધિરાણ આપતી હોવા છતાં ૧૯૬૩ના કાયદાના અર્થમાં સહકારી માર્કેટિંગ મંડળી પણ હોય તો બજાર સમિતિના ખેડૂત સભ્યો માટે મતદાર મંડળની રચના કરી શકાતી નથી.અદાલતે ૧૯૬૩ના કાયદાની કલમ ૨ (વી) હેઠળ સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીની વ્યાખ્યામાં ઉપયોગમાં લેવાતા "ગુજરાત સહકારી મંડળી અધિનિયમ, ૧૯૬૧ હેઠળ નોંધાયેલ હોવાનું માનવામાં આવે છે" શબ્દસમૂહનો અર્થ કાઢ્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે આ શબ્દસમૂહ આવશ્યકપણે મંડળી અધિનિયમ હેઠળ નોંધાયેલ હોવાનું માનવામાં આવતી સંસ્થાઓનો સંદર્ભ આપે છે અને તેના ચુકાદાના ફક્ત ૨૦માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવા માટે આગળ વધ્યું હતું:

“વર્તમાન અરજીઓમાં, અમે ચિંતિત નથી કે અપીલકર્તા-તેના સભ્યો પાસેથી ખરીદવામાં આવેલા કપાસની પ્રક્રિયા અથવા વેચાણની મંડળીઓની પ્રવૃત્તિઓ ગુજરાત વેચાણવેરાના કાયદા હેઠળ ખરીદી કર અથવા વેચાણવેરાને આકર્ષિત કરશે કે કેમ. આપણે ૧૯૬૩ના કાયદાના પરિપ્રેક્ષ્યમાં આ પ્રશ્નની તપાસ કરવી

પડશે.અહીં ઉપર નોંધ્યા મુજબ, સહકારી માર્કેટિંગ મંડળી
એ એવી મંડળી છે જે કૃષિ પેદાશોની ખરીદી અથવા
વેચાણ અથવા કૃષિ પેદાશોની પ્રક્રિયાના વ્યવસાયમાં
સંકળાયેલી હોય અને તેની પાસે લાઈસન્સ હોય.તે
હકીકત સ્વીકારવામાં આવે છે કે અપીલકર્તા-સમુદાયો
બજાર સમિતિનું સામાન્ય લાઈસન્સ ધરાવે છે.તે પણ
વિવાદમાં નથી કે અપીલકર્તા-મંડળીઓ
પ્રોસેસડ/બિનપ્રોસેસડ કપાસ અને કૃષિ પેદાશોનું વેચાણ
કરે છે.ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત વ્યાખ્યામાં એવું જરૂરી નથી કે
કૃષિ પેદાશોની ખરીદી અથવા વેચાણ અથવા પ્રક્રિયા
કરવાના વ્યવસાયમાં સંકળાયેલી મંડળી પણ નફો કરશે
અથવા તે ફક્ત તેના પોતાના હેતુ માટે જ કરશે.અમારા
મતે, કૃષિ પેદાશોની ખરીદી અથવા વેચાણ અથવા કૃષિ
પેદાશોની પ્રક્રિયાના વ્યવસાયમાં સંકળાયેલી લાઈસન્સ
ધરાવતી મંડળી નફો મેળવે છે કે નહીં; અથવા તે તેના
પોતાના હેતુ માટે અથવા તેના સભ્યો વતી કરે છે, તે હજુ
પણ ૧૯૬૩ ના કાયદાના અર્થમાં સહકારી માર્કેટિંગ
મંડળી હશે.અપીલકર્તા-મંડળીઓ સ્વીકૃત રીતે
પ્રોસેસડ/બિનપ્રોસેસડ કપાસની ખરીદી અને વેચાણના

વ્યવસાયમાં રોકાયેલી છે.આવા કપાસની ખરીદી તેમના સભ્યો પાસેથી કરવામાં આવે છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં લીધા વિના, અપીલકર્તા-સંસ્થાઓ હજુ પણ ૧૯૬૩ના કાયદાના અર્થમાં સહકારી માર્કેટિંગ મંડળી રહેશે.જો કે સહકારી માર્કેટિંગ મંડળી, બજાર વિસ્તારમાં કૃષિ ધિરાણ વિતરણમાં પણ સંકળાયેલી હોઈ શકે છે, તેને બજાર સમિતિના ખેડૂત સભ્યોના મતદારમંડળમાંથી સ્પષ્ટપણે બાકાત રાખવામાં આવે છે.તેથી અમારું માનવું છે કે અપીલકર્તા-સમુદાયો કે જેમણે બજાર સમિતિનું સામાન્ય લાઇસન્સ મેળવ્યું હોય અને કપાસની ખરીદી, પ્રક્રિયા અને/અથવા વેચાણમાં રોકાયેલા હોય તેમને બજાર સમિતિના ખેડૂત સભ્યોના મતદારમંડળમાંથી બાકાત રાખવા જરૂરી છે.અમારા મતે, નિર્દેશકે હારેલા સ્પર્ધકો દ્વારા પસંદ કરાયેલી ૨૦૦૬ની અપીલ નંબર ૨૧ અને અપીલકર્તા-મંડળીઓ દ્વારા પસંદ કરાયેલી ૨૦૦૬ની અપીલ નંબર ૨૨ને યોગ્ય રીતે નકારી કાઢી હતી."

૧૭. જોકે, શ્રી દેસાઈએ રજૂઆત કરી હતી કે જગદીશભાઈ (ઉપરોક્ત) માં સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીની વ્યાખ્યાના સંદર્ભમાં જે અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું તે અદાલતની વિચારણા માટે થોભાવવામાં આવેલા પ્રશ્નનો નિર્ણય લેવાના તર્કનો ભાગ ન હતો અને તેથી, તે આજ્ઞાકારી આદેશ હતો અને તેથી તેને ૧૯૬૩ના કાયદાની કલમ-૨ (વી) હેઠળ વ્યાખ્યાના અર્થઘટન પર ગુણોત્તર નિર્ણય તરીકે ગણી શકાય નહીં. શ્રી દેસાઈ રજૂ કરશે કે હુસૈનભાઈ (સુપ્રા) ના કેસમાં જે ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હતો તે રેશિયો ડિસેન્ડી હતો અને રજૂઆત કરશે કે રમેશભાઈ ગણેશભાઈ ચૌધરી (સુપ્રા) ના કેસમાં માનનીય ડિવિઝન બેંચ દ્વારા આપવામાં આવેલા પછીના નિર્ણયમાં એવું માનવામાં આવે છે કે ૧૯૬૩ના કાયદાની કલમ ૨ (વી) માં સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીની વ્યાખ્યામાં ઉપયોગમાં લેવાતા શબ્દો "જેમ કે" વિશેષ મહત્વ ધરાવે છે અને માર્કેટિંગ મંડળી તરીકે તેની નોંધણી પર તેના જન્મના નામથી અલગ પડે છે અને પછીથી માનનીય ડિવિઝન બેન્ચના આવા નિર્ણયમાં સહકારી માર્કેટિંગની વ્યાખ્યાના અર્થઘટનના મુદ્દાને આવરી લેવામાં આવ્યો છે. મંડળી, અગાઉના ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદાને વર્તમાન અરજીમાં સામેલ પ્રશ્ન પર ગુણોત્તર નિર્ણય ન કહી શકાય. જોકે કોર્ટને જાણવા મળ્યું છે કે રમેશભાઈ (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, માનનીય ખંડપીઠે આ પ્રશ્ન પર વિચાર કર્યો હતો કે જો આવી મંડળીઓ હકીકતમાં બજાર વિસ્તારમાં કૃષિ ધિરાણ આપતી હોય તો શું સહકારી મંડળીઓને

તેમના જ નામ અને પશુપાલન અને દૂધ ઉત્પાદનની પ્રવૃત્તિઓ સાથે સંકળાયેલા ઉદ્દેશો દ્વારા ખેડૂત મતવિસ્તારની મતદાર સૂચિમાંથી બાકાત રાખી શકાય.તેમાં કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો છે કે તમામ પ્રકારની મંડળીઓ, ભલે તે ગમે તે નામવાળી હોય, વર્ણવેલ હોય અથવા નોંધાયેલી હોય, જો તેઓ બજાર વિસ્તારમાં કૃષિ ધિરાણનું વિતરણ કરી રહી હોય, તો તેનો હેતુ ખેડૂતના મતવિસ્તારમાં સમાવેશ કરવાનો છે.ત્યારે અસ્તિત્વમાં રહેલા કલમ ૧૧ (૧) (i) માં કોતરવામાં આવેલા અપવાદોને ધ્યાનમાં લેતા, કોર્ટને સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીની વ્યાખ્યામાંથી આ દરખાસ્ત સુધી પહોંચવા માટે પરોક્ષ સમર્થન મળ્યું કે બજાર વિસ્તારમાં કૃષિ ધિરાણ આપતી તમામ સહકારી મંડળીઓને ખેડૂતોનાં મતવિસ્તારમાં સામેલ કરવાનો અને માર્કેટિંગ મંડળીઓને અલગ પાડવા માટે, કોર્ટે અવલોકન કર્યું છે કે વ્યાખ્યામાં વપરાતા "જેમ કે" શબ્દો વિશેષ મહત્વ ધરાવે છે કારણ કે સહકારી માર્કેટિંગ મંડળી, ભલે તે કૃષિ ધિરાણ વધારવા સહિત વિવિધ ઉદ્દેશો અને પ્રવૃત્તિઓ ધરાવતી હોય, તે સહકારી માર્કેટિંગ મંડળી તરીકે નોંધાયેલા તેના જન્મ-ચિહ્ન દ્વારા અલગ પાડવામાં આવશે.તેથી આવા અવલોકનને સામેલ પ્રશ્ન પર ગુણોત્તર નિર્ણય ન કરી શકાય.

૧૮. જગદીશભાઈ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં માનનીય ડિવિઝન બેન્ચના અગાઉના ચુકાદાને હુસૈનભાઈ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા

આપવામાં આવેલા ચુકાદાને ધ્યાનમાં લીધા પછી રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. જગદીશભાઈ (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં આ પ્રકારનો નિર્ણય ૧૯૬૩ના કાયદાની કલમ ૨ (વી) હેઠળ સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીની વ્યાખ્યામાં ઉપયોગમાં લેવાતા શબ્દસમૂહના અર્થઘટન પર આધારિત છે, જેણે ઉપરોક્ત વ્યાખ્યાના અર્થઘટન પર વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના નિર્ણયને પરોક્ષ રીતે નકારી કાઢ્યો હતો.

૧૯. જોકે, શ્રી દેસાઈએ આજ્ઞાકારી આદેશ અને ગુણોત્તર નિર્ણય વચ્ચેનો તફાવત દર્શાવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. પરંતુ આવા ભેદને ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર નથી કારણ કે કોર્ટને લાગે છે કે જગદીશભાઈ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, કોર્ટે ઉપરોક્ત કેસમાં ઉઠાવવામાં આવેલા વિવાદ અંગે કોઈ નિરીક્ષણ કર્યું નથી. ઉપરોક્ત કેસમાં કોર્ટે સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીઓની વ્યાખ્યાના સંદર્ભમાં તેના વિચારણા માટે વિરામિત પ્રશ્નનો નિર્ણય લીધો હોવાથી, "સહકારી મંડળી અધિનિયમ, ૧૯૬૧ હેઠળ નોંધાયેલ હોવાનું માનવામાં આવે છે" શબ્દસમૂહ પરના તેના અર્થઘટનને તર્કનો ભાગ કહી શકાય અને આજ્ઞાકારી આદેશ નહીં.

૨૦. જોકે, શ્રી દેસાઈએ રજૂઆત કરી હતી કે સહકારી મંડળીઓની નોંધણીના સમયે સહકારી મંડળીઓના નિંયામક દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા

પરિપત્ર તારીખ ૨૭.૩.૨૦૦૬ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલા ઓળખ ચિહ્નો મંડળીઓને આપવામાં આવે છે અને પછી આવા ઓળખ ચિહ્નો દ્વારા મંડળીઓને ઓળખવામાં આવે છે.શ્રી દેસાઈએ રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારના કેસમાં નં.૧ નોંધણી હેઠળ તેની ઓળખ ઉત્પાદકોની મંડળીની છે અને તેથી, તેને ક્યારેય સહકારી માર્કેટિંગ મંડળી તરીકે માન્યતા આપી શકાતી નથી.જો કે, કોર્ટને લાગે છે કે આવા પરિપત્ર મંડળી અધિનિયમના હેતુ માટે છે અને ૧૯૬૩ના અધિનિયમ હેઠળ વ્યાખ્યાનું અર્થઘટન કરવા માટે તેના પર ભરોસો કરી શકાતો નથી.કોઈ પણ સંજોગોમાં, મંડળી અધિનિયમ હેઠળ કરવામાં આવેલી નોંધણી અથવા વર્ગીકરણનું ૧૯૬૩ના અધિનિયમના હેતુ માટે કોઈ મહત્વ નથી, જેમ કે જગદીશભાઈ (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં માનનીય ખંડપીઠે જણાવ્યું હતું.

૨૧. ૧૯૬૩ ના કાયદાની કલમ ૨ (૧ (વી) હેઠળ સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીની વ્યાખ્યામાં, બે ભાગો "નોંધાયેલ" અને "જેમ કે નોંધાયેલ હોવાનું માનવામાં આવે છે" સંયોજન સાથે જોડાયેલા છે "અથવા" જે વ્યાખ્યાના આવા ભાગોને સંકલન કરે છે અને તેમની વચ્ચે વૈકલ્પિક બનાવે છે."જેમ કે" શબ્દ "માર્કેટિંગ મંડળી" શબ્દસમૂહ માટે ન હોઈ શકે.અન્યથા પણ, નિર્વિવાદપણે, મંડળી અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ કોઈ પણ મંડળી માર્કેટિંગ મંડળી તરીકે નોંધાયેલી નથી. "જેમ કે" શબ્દ માત્ર એ સુનિશ્ચિત

કરવા માટે છે કે કાલ્પનિક માનીને મંડળીની નોંધણી મંડળી અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ છે. મંડળી અધિનિયમની કલમ ૧૬૯ મંડળી અધિનિયમ હેઠળ સહકારી સમિતિની આવી માન્ય નોંધણીની જોગવાઈ કરે છે.

૨૨. ૧૯૬૩ ના કાયદા હેઠળ, સહકારી માર્કેટિંગ મંડળી તરીકેની મંડળી મંડળી અધિનિયમ હેઠળ નોંધાયેલી હોવી જોઈએ અથવા નોંધાયેલી હોવાનું માનવામાં આવવું જોઈએ અને કૃષિ પેદાશોની ખરીદી અને વેચાણ અથવા કૃષિ પેદાશોની પ્રક્રિયા અને લાઈસન્સ રાખવાના વ્યવસાયમાં રોકાયેલી હોવી જોઈએ.તેથી, ૧૯૬૩ના કાયદા હેઠળ સહકારી માર્કેટિંગ મંડળી બનવા માટે, ત્રણ જરૂરિયાતો પૂરી કરવી પડશે.એક છે, તે મંડળી અધિનિયમ હેઠળ નોંધાયેલું હોવું જોઈએ અથવા નોંધાયેલ હોવાનું માનવામાં આવે છે. બીજું, તે કૃષિ પેદાશોની ખરીદી અને વેચાણ અને/અથવા પ્રક્રિયાના વ્યવસાયમાં સંકળાયેલું હોવું જોઈએ, અને ત્રીજું, તેની પાસે લાઈસન્સ હોવું જોઈએ.

૨૩. હાથ પરના કેસમાં, અધિકૃત અધિકારીએ સંબંધિત સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધી નથી અને અપ્રસ્તુત વિચારણા પર પોતાને ખોટી દિશા આપી છે.સામાન્ય સંજોગોમાં, અદાલતે આ બાબતને તેના નવેસરથી વિચારણા

માટે અધિકૃત અધિકારીને મોકલી દીધી હોત.જોકે, આવો કોઈ સમય બાકી નથી.તેથી કોર્ટ ઉપલબ્ધ વિગતો પરથી નક્કી કરશે કે અરજદાર નં.૧ મંડળી એ માર્કેટિંગ મંડળી છે.તેમાં કોઈ વિવાદ નથી કે અરજદાર નં.૧ મંડળી અધિનિયમ હેઠળ નોંધાયેલ મંડળી છે અને સામાન્ય લાઈસન્સ ધરાવે છે.એ પાસા પર કે શું અરજદાર નં.૧ કૃષિ પેદાશોની ખરીદી અથવા વેચાણના વ્યવસાયમાં રોકાયેલ હોય, તો અદાલતને હિસાબો અને મંડળીની અન્ય વિગતો પરથી જાણવા મળે છે કે અરજદાર નં.૧ બજાર વિસ્તારમાં ડાંગર વેચતા હતા.ડાંગરનું વેચાણ એ અરજદાર નં.૧-મંડળીના પેટા-કાયદા અનુસાર ઉદ્દેશ્યનો એક ભાગ છે. આમ, અરજદાર નં.૧ મંડળીને ઉત્પાદક મંડળી તરીકે નામ આપવામાં આવેલ હોવા છતાં માર્કેટિંગ મંડળી ગણી શકાય.

૨૪. ઉપર જણાવેલા કારણોસર, પરિશિષ્ટ-એથી અધિકૃત અધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલ તા.૧૬.૨.૨૦૧૬નો વાદગ્રસ્ત આદેશ રદ કરવામાં આવે છે અને તેને દુર કરવામાં આવે છે.અરજદાર નંબર ૧ મંડળીની વ્યવસ્થાપન સમિતિના સભ્યોના નામ કૃષિ ક્ષેત્રની ચૂંટણી માટે સહકારી વિપણન સમિતિઓના મતદારોની યાદીમાં સામેલ કરવામાં આવશે.ઉત્પાદન બજાર સમિતિ, સાણંદ અને તેમને ઉપરોક્ત ચૂંટણીમાં મત આપવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે.તેમના દ્વારા મુકવામાં આવેલા કોટ્સની ગણતરી હવે

સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીઓના મતવિસ્તારમાંથી બજાર સમિતિના સભ્યોની ચૂંટણીના હેતુ માટે કરવામાં આવશે.

૨૫. આ રીતે અરજીનો આખરો નોટિસના તબક્કે નિકાલ કરવામાં આવે છે. પ્રત્યક્ષ સેવાની મંજૂરી છે. આ આદેશની નકલ વિદ્વાન એજીપી શ્રી શાહને પણ તેના આગળના સંદેશાવ્યવહાર માટે ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે.

(સી.એલ. સોની, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*